

מה חדש?

חדשות מהארץ ומהעולם

"בית ספר למחלימים": השתלמות לאחיות אונקולוגיות בנושא מחלימים מסרטן

מינואר ועד מרץ 2017 התקיימה השתלמות במסגרת העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, בשיתוף האגודה למלחמה בסרטן, עבור כחמישים אחיות אונקולוגיות מבתי החולים ומהקהילה. ההשתלמות התקיימה באגודה למלחמה בסרטן וכללה שלושים ושש שעות שהתפרשו על פני שישה ימי לימוד. מטרת ההשתלמות היתה ללמוד על מגוון תסמינים פיזיים, רגשיים, חברתיים, רוחניים ופרקטיים מאוחרים, של אנשים שסיימו טיפולים אקטיביים. השתלמות חלוצית זו רוכזה על ידי נגה סלע, חברת העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, האחיות האחראיות של מרפאת המחלימים במרכז דוידוף בבית החולים בלינסון. יומיים מתוך ההשתלמות התקיימו באדיבות חברת טבע ובאדיבות חברת אבוט.

מלבד הצגת מודלים של עבודה המתקיימים בעולם ובארץ, בכל הנוגע למעקב אחר מחלימים, כולל תפקיד האחות, נסקרו תופעות הלוואי ארוכות הטווח של סוגי הטיפולים השונים: טיפול כימי, טיפול הורמונלי וטיפול קרינתי. חלק אחר של ההרצאות היו ממוקדות יותר, דוגמת השלכות מאוחרות על התפקוד המיני ועל המערכת הלבבית, כאב לאחר טיפולים, GVHD, תסמינים מאוחרים לאחר טיפול בסרטן ראש צוואר, פיזיותרפיה כמענה לתסמינים מאוחרים ותזונה. שיעורים אחרים התמקדו בפן הרגשי, דוגמת חרדה מהישנות המחלה ובהשלכות הפסיכו-חברתיות בחזרה למעגל החיים של המחלים ובני משפחתו. לבסוף, נכללו בהשתלמות תכנים רלוונטיים נוספים כמו: הפרעות קוגניטיביות ופגיעה בזיכרון עקב טיפולים אונקולוגיים, ממאירות שניונית במחלימים והטיפול ברפואה אינטגרטיבית בתופעות ארוכות טווח ומאוחרות.

איסוף החדשות ועריכה: ליויה כסלו, אחות ראשית, האגודה למלחמה בסרטן

- "הקורס כיסה המון תחומים מאד רלוונטיים. היה מעשיר, מלמד וחשוב".
- "המאמרים שקיבלנו היו מעניינים מאד ותאמו לתכנים שנלמדו".
- "הקורס פתח צוהר לנושאים חשובים ומשמעותיים בקרב מחלימים".

תודה ל**נגה סלע** על בניית השתלמות חלוצית זו וריכוזה במקצועיות הראויה לציון.

תודה ל**אגודה למלחמה בסרטן** על שיתוף הפעולה הפורה עם העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי באופן שוטף, וספציפית בקיום השתלמות זו באגודה למלחמה בסרטן.

עם סיום ההשתלמות, המשתתפים ציינו שעם כל יום לימוד הם נכחו עד כמה חסר ידע לאחיות אונקולוגיות, בכל הקשור לתסמינים ארוכי טווח ועד כמה השתלמות זו היתה רלוונטית ונחוצה. חלקם אף הדגיש, שבכוונתו ליצור שינוי בשדות הקליניים השונים, כדי להכליל את הנושא בעשייה הסיעודית היומיומית.

מתוך משובי המשתלמים:

- "הקורס העלה למודעות קשיים של מחלימים, שלא היינו ערים להם מספיק".
- "הקורס הוכן באופן שיטתי, מובנה, יסודי ומקורי. המרצים היו מעולים, תמהיל הנושאים היה נפלא, האווירה נעימה, מקבלת ותומכת".

מהניתוח: חצי שנה עד 3 שנים -31%. בין 3 - 4 שנים - 28%. מעל 5 שנים - 41%. סוגי ניתוחי השחזור היו: לטיסימוס (גב) 107 נשים, DIEP (בטן מיקרוכירורגיה) 23 נשים, שתל קבוע 13 נשים, ו-TRAM (בטן) 6 נשים.

ממצאים עיקריים: אחד הממצאים היה שביעות הרצון של הנשים מהניתוח, עלה ככל שעבר הזמן מיום הניתוח (אצל חלק מהנשים חלפו שבע שנים מיום השחזור). ממצא אחר ומפתיע היה, שהנשים הביעו את שביעות הרצון הגבוהה ביותר מניתוח השחזור מסוג DIEP (מיקרוכירורגיה), שהוא ידוע כקשה וארוך ביותר, בהשוואה לסוגי השחזורים האחרים. שביעות הרצון התבטאה בתחומים הבאים: דימוי עצמי, הרגשה כאישה מושלמת, הרגשה שיש לה שד טבעי ויכולה ללכת ככל אישה. ממצא נוסף התייחס ליחסי המין של הנשים. כצפוי, ככל שנשים עברו פחות סיבוכים מהניתוח, תדירות יחסי המין הייתה גבוהה לעומת נשים שהיו להן סיבוכים.

אחת המסקנות מהמחקר, נגעה לנחיצות הכנה מקיפה על כל מהלך הניתוח לפני הניתוח ואחריו, ע"י כל הצוות הרב תחומי העוסק בסרטן שד. בנוסף הסתבר, שלמרות הקושי בקבלת האבחנה ובהתמודדות עם הניתוח הקשה והטיפול בהמשך, אף אישה לא הצטערה על הניתוח. כולן דיווחו שהן ממליצות לכל אישה לעבור ניתוח זה במידה ותצטרך.

מן הראוי ליזום מעקב רפואי וסיעודי ואף לקיים קבוצות תמיכה לאורך שנים, כדי לסייע לאותן נשים להתמודד עם קשיים וסוגיות שעולות בשלב מאוחר.

תודה רבה לאגודה למלחמה לסרטן ולעמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי, שאפשרו לנו להשתתף בכנס זה, להציג את עבודתנו מצד אחד, ולשמוע מצד שני על הנעשה בסיעוד האונקולוגי ברחבי הגלובוס.

דיווח מהשתתפות בכנס בינלאומי בסיעוד אונקולוגי בהונג קונג

חנה זהר, אחות בריאות השד בבית החולים לגליל המערבי. ורדה שווגר, אחות מתאמת הטיפול בפצע, המרכז הרפואי רמב"ם, הקריה הרפואית לבריאות האדם.

הכנס העשרים של הארגון הבינלאומי לסיעוד האונקולוגי, נערך אחת לשנה במקומות שונים בעולם. הפעם הוא נערך בהונג קונג, בספטמבר 2016. בכנס השתתפו נציגי שלושים מדינות, סה"כ 400 אחיות מארצות שונות על פני הגלובוס, שהציגו את ניסיונם בתחום המחקר, החינוך, הגילוי המוקדם, הטיפול התומך והנחיות טיפוליות, דוגמת הטיפול באקסטרווציה שכללה סקירת ספרות ענפה. הכנס לווח במספר סדנאות בנושאים כגון: סוף החיים, נושאים חשובים בהישרדות של החולים ושילוב תרופות מסורתיות מהתרבות הסינית. ישראל יוצגה בוועד המנהל של הכנס ע"י הגברת יעל בן גל, מרכזת הטיפול התומך בבית החולים לילדים "שניידר". בנוסף ליעל בן גל, השתתפו מישראל שתי אחיות אונקולוגיות: חנה זוהר וורדה שוגר, שהציגו את עבודתם המחקרית בנושא שחזורי שד: "תפיסה עצמית, הערכה ומידת שביעות הרצון של נשים לאחר ניתוח שיחזור שדיים".

מטרת המחקר הייתה לבדוק את תפיסתן העצמית ומידת שביעות רצונן של נשים בעקבות שחזורי שד. המחקר בוצע באמצעות שאלונים שנשלחו לנשים בדואר. נשלחו 183 שאלונים, ווחזרו 150 שאלונים (82%). השאלון היה רטרוספקטיבי לנשים שעברו ניתוח שחזורי שד בין השנים 2006 - 2012, במרכז הרפואי רמב"ם.

גילן הממוצע של הנשים היה 49.7 שנה (טווח הגילאים: 76 - 26). 140 נשים (93%) היו יהודיות. משך הזמן שעבר

חוויות מכנס "אחיות המזרח התיכון" בעקבה, ירדן

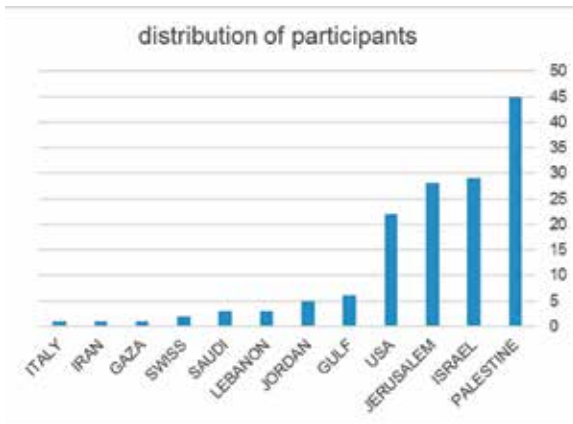
גל ספיר, אחות ראשית אשפוז יום המטולוגי, מרכז רפואי הדסה, **דליה גורדון**, אחות ראשית אשפוז יום אונקולוגי, מרכז רפואי הדסה.

בשמונה בפברואר 2017 נסענו לעקבה, כדי להשתתף ולהרצות בכנס מיוחד במינו, "כנס אחיות המזרח התיכון" אשר כותרתו בשנה זו היתה: "Bridging the Technology Gap". נסענו ברכב עד אילת, שם השארנו את המכונית בחניון וחצינו את הגבול ברגל. פעם ראשונה שכף רגלנו דרכה בירדן. חשש גדול ליווה אותנו: איך יסתכלו עלינו הירדנים, האם מסוכן להיות שם? בהגיענו לצד הירדני פגשנו את מדריך הטיולים, עמו יצרנו קשר מראש. הוא דיבר עברית שוטפת ונתן לנו הרגשת ביטחון. יחד עם אחיות שהגיעו מישראל לכנס, טיילנו לפטרה ולוואדי רם בנופים עוצרי נשימה ועם תחושת ביטחון מלאה.

על הכנס שמענו בנובמבר השנה. הגשנו תקצירים להרצאה בכנס, כשאנו נמשכות להזדמנות להכיר את הקולגות השכנות לנו, שאנו מנועות מלהתרועע איתן, למרות שכולנו עוסקות באותו המקצוע ובאותו אזור גאוגרפי. הסקרנות לשמוע מהן היתה אדירה.

בכנס עצמו התחלנו להבין את מלוא העוצמה של מפגש זה. תחת קורת גג אחת, סביב אותם השולחנות, ישבנו יחד עם אחיות מהרשות הפלסטינית, מירדן, מלבנון, מערב הסעודית ומאבו דאבי. כל האחיות שהגיעו לשם, הן אחיות שרוצות קשר עם אחיות מכל המזרח התיכון. הכנס מתקיים זו השנה החמישית ברציפות וממדיו גדלים משנה לשנה. הוגות הכנס והרוח החיה הינן האחיות ג'ולי בנבנישתי ונאילה חאייק מהמרכז הרפואי הדסה עין כרם. הן הקימו עמותה של אחיות המזרח התיכון "Middle Eastern Nurses & Partners Uniting in Human Caring". לכנס ניתנה חסותה של ד"ר ג'ין וואטסון, אחות ומרצה

הציגה בכנס היה: "דילמות בשימור זרע אצל מתבגרים חולי סרטן" והנושא שהציגה דליה גורדון: "הטמעת טכנולוגיות בעבודה באשפוז יום אונקולוגי".

בקבוצות השיח שהתקיימו ראינו, שסך הבעיות של כל האחיות באשר הן משותפות. לדוגמא: אין זמן לצאת להפסקת אוכל, בעיות בתקשורת עם הרופאים, שחיקת החמלה, עומס עבודה וכדומה. נייר העמדה שגיבשנו, יפורסם באתר www.watsoncaringscience.org

בסיום הכנס, הדליקה ד"ר וואטסון נר והעבירה ממנו אש לנרות רבים וחילקה אותם לכל האחיות והאחיות. הצטלמנו איתם בתמונה קבוצתית, והתבקשנו להעביר את האור לבתי החולים שבהם אנחנו עובדים. לצערנו, אנו לא

באוניברסיטת דנוור, קולורדו. ד"ר וואטסון, אשר כיבדה אותנו בנוכחותה בכנס, פיתחה תאוריה בתחום ה- caring בסיעוד ופעלה במהלך הכנס כולו להשראה של אווירה מקבלת ותחושה של רוגע, אהבה, סובלנות והעברת האור לכל המזרח התיכון.

כחמישים אחיות ואחים מכל התחומים נכחו בכנס. רבות מהן בדרגות ניהול שונות וממגוון דיסציפלינות (מיילדות, טיפול נמרץ, אונקולוגיה ועוד). ההרצאות שנכללו בכנס היו ברמה גבוהה וניתנו על ידי האחיות מכל המדינות. נוכחנו לדעת, שנעשים מחקרים מעניינים ומקצועיים מאוד, הן ברשות הפלסטינית והן ברחבי המזרח התיכון (מצורף גרף המשקף פיזור ארצות המשתתפות). הנושא שגל ספיר

יכולות לפרסם את התמונה הקבוצתית על מנת להגן על כל משתתפי הכנס. אנחנו ממליצות כאן לכולם להצטרף לכנס אחיות המזרח התיכון ולהרבות שלום בעולם. מקווים לראותכם משתתפים בשנה הבאה.

מכון אונקולוגי חדש בנס ציונה

בימים אלו נפתח מכון אונקולוגי "Golden Care" בנס ציונה. המכון יעבוד בשיתוף עם קופות החולים וכמכון פרטי. המכון שם לפניו כיעד את המטופל במרכז, במטרה לתת טיפול אישי ומותאם לכל מטופל. המכון מנוהל ע"י דוקטור רענן ברגר ועובד בו צוות אחיות מוסמך ומיומן.

במכון חמש עמדות טיפול ובצמוד אליו תשתיות של טיפול תומך וטיפולים משלימים, כולל מרכז הידרותרפי שבו בריכה טיפולית, פיזיותרפיה, חדר מלח, חדרי טיפולים לרפואה משלימה ועוד.

דיווחה: **לילך פריזאט לנדסברג**, אחות אחראית

בתמונה: **דרור טאו**, מנהל המערך האמבולטורי Golden Care ו**לילך פריזאט לנדסברג**, אחות אחראית.

ערב עיון בנושא: "פרקטי ודיקטי - על אימונתרפיה ועוד"

ב-16.5.17 התקיים ערב עיון בשיתוף האגודה למלחמה בסרטן בנושא: "פרקטי ודיקטי - על אימונתרפיה ועוד", אשר כלל גם את האסיפה הכללית השנתית של העמותה לקידום הסיעוד האונקולוגי. בתחילת ערב העיון הוצגו תוצאות הסקר של מינהל הסיעוד בנושא: "ההכשרה והטיפול של אחיות בישראל בסוף החיים", שהינו חלק ממחקר של אוניברסיטת Yale, בו נטלו חלק חברות העמותה. תוצאות הסקר הוצגו על ידי **ד"ר יפה הארון**, מנהלת מערך מחקרים וסקרים במינהל הסיעוד. את פרטי תוצאות הסקר נפרסם, לאחר שמינהל הסיעוד יסכם ויפרסם אותו. אחת המסקנות שעלו מהסקר היא, שיש צורך בהכשרת מטפלים בנושא בכלל המסגרות הטיפוליות.

ערב העיון התקיים באדיבות החברות: BMS ו-MSD.

תודה רבה ל**בלה אליגולשווילי**, מנהלת היחידה האונקולוגית הפליאטיבית במחוז מרכז, שירותי בריאות כללית שבנתה וריכזה את יום העיון.

פרויקט "עדשה ורודה"

ביום האהבה השנה, אשר חל בתאריך 14/2/17, התקיים יום עיון למטופלות ומחלימות מסרטן שד בקריה הרפואית רמב"ם. כולו בסימן חיבוק המטופלות והעצמתן. הקהל הרב

ד"ר דניאל הנדלר ממרכז דוידוף במרכז הרפואי רבין, התמקד בשונה ובדומה בין אימונתרפיה וטיפול ממוקד מטרה. בין השאר, בהרצאה ניתנה התייחסות להבדלים בניהם במדדים שונים כמו מהירות תגובה, שיעורי תגובה, זמני תגובה ותופעות לוואי. לבסוף, **בלה אליגולשווילי**, מנהלת היחידה האונקולוגית הפליאטיבית במחוז מרכז, שירותי בריאות כללית, סיכמה בהרצאתה את הנושא בפשטות, תוך מתן דגשים על הדרכת המטופלים בנושא.

20. הקרן על שמה והענקת הפרס הן יוזמה של אביה, מר מוטי זוננפלד, במטרה להעצים את המוטיבציה בקרב אנשי הרפואה לשלב רגש ואנושיות לצד הרפואה, ובכך להמשיך את שליחותה של דניאלי, שדאגה במסירות יוצאת דופן ובאהבה רבה לילדים החולים.

הזוכים בפרס נבחרו באמצעות המלצות שהתקבלו מכ- 5,100 מטופלים במחלקות האונקולוגיות למבוגרים מכל הארץ ובני משפחותיהם, אשר נאספו בידי נציגי הפרס. לאחר איסוף ההמלצות הועברו לוועדה מקצועית בלתי תלויה שהורכבה מאנשי ציבור, ואלה מיינו ובחרו את אנשי הרפואה שזכו למירב ההמלצות.

האחיות שזכו בפרס דניאלי הן:

יעל אורבך מהמכון האונקולוגי בביה"ח קפלן; **מאיה קריחלי** ממרכז רפואי שיבא; **מרים פנחס** מומחית קלינית מאשפוז יום אונקולוגי מביה"ח מאיר; **רונית גולד** רכזת הדרכה מאשפוז יום אונקולוגי במרכז הרפואי ת"א ע"ש סוראסקי; **רחל (דנצי) הוס** אחות אחראית במחלקת ילדים מביה"ח שערי צדק; **אסתי בנימיני**, מרכזת קורס על בסיסי באונקולוגיה בבית הספר לסייעוד, בבית החולים מאיר בכפר סבא ומדריכה קלינית באשפוז יום אונקולוגי, במרכז דוידוף, מרכז רפואי רבין, בית חולים בלינסון.

אשר נכח בכנס, נהנה מכלים רבים אותם רכש מהרצאות שהועברו ע"י מיטב הרופאים והאחיות, בדגש על העשייה הסיעודית לאורך הרצף הטיפולי.

לבאי הכנס חיכתה הפתעה, תערוכה מיוחדת בשם "עדשה ורודה". באולם הכניסה הוצגו עשר תמונות של מטופלות אמיצות, אשר הסכימו להיחשף ולחשוף את עצמן. חלקן התמודדו בעבר וחלקן מתמודדות בהווה עם סרטן השד. כולן, יש לציין, מטופלות במכון השד בקריה הרפואית רמב"ם. התמונות העוצמתיות סחפו וריגשו את המתבונן בהן ולא הותירה איש מהם אדיש.

בדרך מקורית ואחרת מתערוכות שהוצגו עד כה, סיפרה ללא מילים, מבעד לעדשת המצלמה, כל אחת ואחת מהמטופלות שלקחה חלק בפרויקט מיוחד זה, את סיפור ההתמודדות שלה. הפקת התמונה אפשרה למטופלות ליהנות מיום חווייתי, במסגרתו צולמה בסטודיו של אחד מטובי צלמי האופנה וצוותם, אשר הסכימו לקחת חלק בהתנדבות וברוחב לב ולאפשר לנשים הללו להנציח בדרך יצירתית ושונה את החוזק, החולשה, הנשיות, חוסר השלמות, הכאב, הסערה והרוגע, שבחרה כל אחת לשדר. ביטוי למה שחשה, למה שמלווה אותה ומבטא את מלחמתה בהתמודדות היומיומית עם המחלה והשלכותיה. כל זאת במטרה להעצים, לא רק את יופיין הגלוי והנסתר, אלא גם כדי לתת כוח ולהוכיח לאלו המתמודדות האחרות עם הבשורה, עם תופעות הלוואי, עם השלכות הטיפולים והניתוחים, כי ליופי ולעוצמה פנים רבות.

פרויקט ייחודי זה הינו פרי יוזמתם של ד"ר אלדור לירון - מנהל מערך השד, אפרת לוי - אחות מתאמת שד בקריה הרפואית רמב"ם בשיתוף עם דורון כהן, תאורן בערוץ 1, במטרה לצבוע למטופלות ולמחלימות בסרטן השד "יום בוורוד" לצד ימים שלעיתים נצבעים אחרת.

הקמת התערוכה והפקת התמונות, באדיבות חברת Roche אשר נתנה חסותה לפרויקט.

כתבה: **אפרת לוי**, אחות מתאמת בריאות השד ואחות כללית, הקריה הרפואית רמב"ם.

"פרס דניאלי - רפואה עם לב" תשע"ז 2017

בטקס שנערך בבית הנשיא, בתאריך 19.4.17 קבלו 6 רופאים, 5 אחיות ומזכירה רפואית אחת מהמחלקות האונקולוגיות למבוגרים בכל רחבי הארץ, את "פרס דניאלי - רפואה עם לב" לשנת 2017.

הפרס, הינו יוזמה לזכרה של דניאלי זוננפלד ז"ל, מתנדבת במחלקה האונקולוגית בבית החולים שניידר, שנהרגה לפני כשנתיים בתאונת דרכים, בשובה מההתנדבות, והיא בת

יחד עם צוות רב מקצועי, הקימו מרפאה ופיתחו שירות ייחודי המותאם לצרכי הילדים הסובלים מגידולים בעיניים, הוריהם והקהילה.

"במקביל לעבודתי ביחידה למדתי בקורס על בסיסי באונקולוגיה ובקורס מנהיגות בניהול", היא מתארת את התקדמותה המקצועית, "ולפני שמונה שנים מוניתי לסגנית האחות הראשית. בשנתיים האחרונות אני האחות הראשית של היחידה בטיפול יום המטולוגיה אונקולוגיה ילדים".

"האני מאמין שלי כאחות ראשית, הוא הצורך של הצוות והצורך שלי להתקדם ולהתפתח על מנת שהעשייה הסיעודית היומיומית תהיה מבוססת ראיות ומגובה במחקרים. כיום, כ-50% מצוות האחיות ביחידה הינן בעלות תואר שני או לקראת סיום לימודי תואר שני, נושא שלדעתי נכון לקדם ולעודד".

הממצאים העיקריים של המחקר הראו, כי הילדים חולי הסרטן בבית כאובים, ההורים נוטים לטפל בכאב ילדם באמצעים לא תרופתיים ונמנעים ממתן משככי כאב. לא תמיד קיימת הלימה בין התרשמות ההורה ובין דיווח הילד. יתכן שממצא זה קשור לעובדה, כי ההורים לא תמיד מקשרים בין התנהגותו השקטה והמכונסת של ילדם לעובדה שהוא כאוב. כלומר, ההורים מצפים להתנהגות אקטיבית וקולנית כדוגמת בכי, בזמן שילדם כאוב.

"ממצאי המחקר מראים את החשיבות הרבה לחקור את תחום הטיפול בכאב בילדים, ובכך להקל על הסבל של הילד חולה הסרטן ועל משפחתו. שיפור הטיפול בכאב במסגרת הביטית יתרום באופן משמעותי לרווחת ילדים חולי סרטן ולאיכות חייהם, וכך גם למשפחתם", אמרה שושני.

"ללמוד לאהוב" קורס בנושא טיפול פליאטיבי

בחודשים ספטמבר - נובמבר 2016 נערך בבית החולים "וולפסון" קורס "ללמוד לאהוב", שמטרתו לשפר את יכולת ההכלה וההקשבה של המטפלים. השתתפו בקורס עשרים ושמונה אנשי מקצוע שונים: רופאים, אחיות, עובדות סוציאליות ומלווים רוחניים.

הקורס רוכז על ידי הצוות הפליאטיבי של בית החולים: ד"ר **טל פטלון** - מנהלת השירות הפליאטיבי, **חנה מוסקוביץ** - אחות מומחית קלינית לטיפול תומך ו**פאולין ברנט דורפמן** - עו"ס.

לצורך הקניית ידע ותרגול מעשי, נעשה שימוש באמצעים מגוונים וייחודיים, אשר כל אחד מהם השאיר חותם משמעותי בקרב המשתתפים. לדוגמא, באחד מימי הלימוד

פרס אמריקאי יוקרתי לאחות ראשית במערך הטיפול היומי של מחלקת המטו-אונקולוגיה ילדים בהדסה, על מחקר בנושא הטיפול בכאב בילדים חולי סרטן

במחקר הייחודי מצאה האחות, גב' **נעמי שושני**, כי הורים רבים מעדיפים להמעיט במתן משככי כאבים בטיפול בילדיהם חולי הסרטן, בעודם מטופלים בבית.

הפרס ע"ש ג'יימס סיוורטסון, המוענק מדי שנה מטעם קרן אמריקאית גדולה לאדם ממקצועות הרפואה החוקר סוגיות הנוגעות לטיפול בילדים שלקו במחלת הסרטן, הוענק השנה לאחות הראשית באשפוז יום המטו-אונקולוגיה ילדים בהדסה עין כרם - נעמי שושני. הגב' שושני זכתה בפרס היוקרתי על עבודת המחקר במסגרת לימודי מוסמך בסיעוד קליני מתקדם, במהלכו בחנה כיצד הורים לילדים בגילאי 14-2 שנים החולים במחלת הסרטן, אומדים ומטפלים בכאב ילדם בבית.

יצוין, כי זוהי הפעם הראשונה בה מוענק פרס יוקרתי זה לאחות.

נעמי שושני היא אחות ותיקה, החולשת כיום על מערך טיפול היום המטו-אונקולוגי בהדסה עין כרם. "ליחידה לטיפול יום המטולוגיה אונקולוגיה ילדים הגעתי במקרה, החלפתי אחות שיצאה לחופשה", מספרת נעמי, "העבודה במחלקה הזו אינה פשוטה רגשית, בעיקר בהיותי אמא לילדים קטנים. בשנים הראשונות לעבודתי הרבתי לשאול את ההורים של המטופלים הצעירים, כיצד גילו את מחלת ילדם. אחת התשובות שריגשה אותי עד דמעות - הייתה של אימא לתינוק בן תשעה חודשים, אשר סבל מגידול סרטני בשתי עיניו. היא סיפרה לי שכאשר התינוק החל לזחול, הבחינה כי הוא נתקל בחפצים ובקירות".

נעמי בחרה, הן להישאר במחלקה על אף הקושי הרגשי, והן להמשיך ללמוד לעומק את נושא גידולי העיניים בילדים.

פעילויות היחידה לטיפול ביתי תומך - מחוז דן פתח תקווה

תרצה שילר, מנהלת הסיעוד של היחידה לטיפול ביתי תומך ורכזת אונקולוגיה, מחוז דן פתח תקווה, שירותי בריאות כללית.

שיתוף פעולה בין היחידה לטיפול ביתי תומך ובין צוות ההוספיס האשפוזי בתל השומר

בתאריך 23/12/2016 צוות היחידה לטיפול ביתי תומך ערך סיור מקצועי בהוספיס תל השומר. מטרת המפגש הייתה להכיר את מבנה ההוספיס, צוות העובדים, ההנחיות המקצועיות לאיזון סימפטומים והגישה הטיפולית לאדם החולה הנוטה למות. במהלך המפגש ד"ר ברקוביץ, מנהלת ההוספיס, נתנה הרצאה מקיפה אודות הגישה הטיפולית לחולים הנוטים למות הנהוגה בהוספיס. המלווה הרוחנית סיפרה על עבודתה עם המטופלים ומשפחותיהם, וסגנית מנהלת הסיעוד סיפרה על עבודת צוות הסיעוד וההתמודדות היומיומית עם חווית המוות והפרידה מהחולים. כמו כן, עלה נושא התמיכה בצוות המטפל ומה נעשה בנושא הגיבוש החברתי. לבסוף התקיים סיור בהוספיס וסביבתו. אנו מאמינים, שהמפגש עם צוות ההוספיס תורם לשיתוף פעולה בין הצוותים המטפלים ומאפשר הדרכה נכונה ומותאמת למטופלים ובני משפחותיהם, במידה ויש צורך להפנותם להוספיס האשפוזי.

כנס שנתי של היחידה לטיפול ביתי תומך

בתאריך ה-3/1/2017 התקיים כנס שנתי של היחידה לטיפול ביתי תומך. בכנס השתתפו כשבעים אנשי מקצוע: רופאים, אחיות, דיאטניות, פיזיותרפיסטים, עו"ס ומרפאות בעיסוק וכן הצוות המנהל של היחידה, המעניקים טיפול רב מקצועי למבוטחי המחוז הרתוקים לבייתם. תכנית הכנס כללה בראש ובראשונה, הצגת היחידה ותכנית העבודה השנתית לפי הסקטורים השונים והיכרות של כל המשתתפים לפי הסקטורים השונים. הרצאה בנושא קבוצת זיכרון למטופלים עם ירידה קוגניטיבית ובני משפחותיהם ניתנה על ידי שירה באום, עובדת סוציאלית היחידה ויעל ריכנטל, מקדמת הבריאות המחוזית. רותם צברי, תזונאית אחראית ביחידה נתנה הרצאה על תזונה בסוף החיים. על המעבר של המטופל מבית החולים לקהילה לאחר ניתוחים אורטופדיים הרצה ד"ר סטיוון וולקס, וליויה כסלו, אחות ראשית באגודה למלחמה בסרטן דיברה על בריאות מינית במצבי חולי. משתתפי הכנס הביעו שביעות רצון גבוהה מהמפגש השנתי, מתכני ההרצאות וציינו את חשיבות שיתוף הפעולה בין הצוותים המטפלים, להשגת טיפול איכותי ומקצועי למטופל ובני משפחתו.

התקיימה סדנא בתיאטרון הסביבתי בחולון. סדנא זו היוותה חלק ממסלול "תיאטרון בובות ככלי טיפולי להנחיית תהליכים רגשיים", שמטרתה להפוך רגעים של מציאות קשה להזדמנות לצמיחה. במסגרת הסדנא, בין השאר, הוקרנו קטעים מהסרט התיעודי עטור הפרסים משוויץ - Botton. דוגמא נוספת הייתה סדנא חווייתית בהנחייתה של הטנטולוגית לין חלמיש, אשר במסגרתה נערכו דיונים חשובים ופתוחים הנוגעים לאבל ואובדן, תוך חשיפה לגישות שונות כלפי מוות וחולי. אחד הנושאים שהוכלל בהשתלמות היה חוק החולה הנוטה למות. לימוד החוק כלל בין השאר תרגול במילוי הטפסים על ידי משתתפי הקורס עצמו. "הדובדבן שבקצפת" היה סיום הקורס שהתקיים במס"ר (מרכז סימולציות רפואי) בתל השומר בניהולו של פרופ' מאיר ברזיס, שנתן גם את הרצאת הפתיחה של הקורס.

הסדנאות החווייתיות, השימוש בסימולציות לתרגול מקרים מהשדה הקליני והמפגש עם אנשי מקצוע שונים, הותירו במשתתפים בכל מפגש ומפגש התרגשות, תחושת העצמה ורצון עז להמשיך בעשייה ולממש את הנלמד בעשייה היומיומית. המשובים שלהלן מהווים רק דוגמא מזערית לחוויה המטלטלת שעליה דיווחו משתתפי הקורס:

"במסגרת ההשתלמות הצליחו להוציא ממני יכולות חבובות בנושא המוות".

"לין חלמיש עזרה לי באובדן אישי, עם תרגיל שהיא עשתה לנו לסגור מעגל ולהיפרד מאדם אהוב שאיבדתי לפני שנה".

"קשה לקרוא לזה קורס, עבורי זה יותר כמו תחנה למילוי דלק לגוף ולנפש וחבל שהיא נגמרה בסוף..."

סיכמה: **חנה מוסקוביץ**, מומחית קלינית בטיפול פליאטיבי, המרכז הרפואי "וולפסון".

קורס לטיפול תומך משותף לאחיות ב"ח קהילה

מחוז דן פתח תקווה ומרכז רפואי רבין (בי"ח בילינסון ובי"ח השרון) מקיימים פעילות מקצועית רבה בתחום הסיעוד, המבוססת על שיתוף פעולה מקצועי מזה מספר שנים.

בשנת 2016 הוחלט לקיים קורס בנושא טיפול תומך, המשותף לאחיות מבתי החולים והקהילה. מטרת הקורס היתה לתת כלים ומיומנויות בנושא תקשורת עם האדם הנוטה למות, הבנת הסימפטומים השונים ודרכים לאיזון, דילמות אתיות בטיפול בחולה בסוף חייו, הכרת המסגרות הטיפוליות בקהילה, הכרת הנושא של חוק החולה הנוטה למות והנחיות רפואיות מקדימות ויצירת רצף טיפול בין בית החולים לקהילה.

בקורס השתתפו ארבע עשרה אחיות מהקהילה ושת עובדות סוציאליות מהיחידה לטיפול ביתי תומך, שמונה אחיות מבי"ח השרון וחמש עשרה אחיות מבי"ח בילינסון.

משתתפי הקורס הכינו עבודת גמר משותפת, שנעשתה בקבוצות שהורכבו מאחיות הקהילה ובית החולים. עבודות הגמר הוצגו בפני רכזות הקורס, מנהלות הסיעוד של רבין והשרון ומחוז דן פ"ת. בין השאר, משתתפי הקורס עברו הכשרה בתקשורת בסוף החיים, אשר כללה סימולציות ותרגולים.

בסיום הקורס נערכה שיחה, בהשתתפות רכזות הקורס ומנהלות הסיעוד בבי"ח ובקהילה ומולאו שאלוני משוב

על המרצים ותכני ההרצאות. מסיכומי המשובים והתכנים שעלו במהלך שיחת הסיכום, הובעה שביעות רצון גבוהה והודגשה החשיבות בקיום הקורס המשותף, הכרת הקהילה ומשאבי הטיפול בה, החשיבות ברצף הטיפולי והעלאת נושא הטיפול התומך בכל מחלקות בית החולים והיחידות לטיפול נמרץ. משתתפי הקורס ציינו, כי קיבלו כלים יעילים לתקשורת עם מטופלים ולאזור אומץ להתקרב למטופלים בסוף החיים. הדילמות האתיות שעלו במהלך ההרצאות, אִפשרו מרחב חשיבה על נושאים רבים המעסיקים את המטפלים בחולים מורכבים. נושא הנחיות רפואיות מוקדמות וחוק החולה הנוטה למות, אִפשרו לרבים מהמשתתפים להבין את החשיבות בשיתוף המטופל ומשפחתו בהחלטות לקראת סוף החיים, מה שישפיע גם על הטיפול בבית החולים ובבית. כל משתתפי הקורס המליצו לקיים קורסים משותפים לבית החולים ולקהילה גם בהמשך, לצורך חיזוק הקשר ולשיפור איכות הטיפול.

השתתפות במאסטרקלאס ברלין, מרץ 2017

רותי זליגמן, מחלקה אונקולוגית, הדסה עין-כרם, ירושלים

לפני כחודש השתתפתי במאסטרקלאס ה-10 של ESO (EUROPEAN SCHOOL OF ONCOLOGY) במסגרת ארגון הסיעוד האירופאי, בעיירה קטנה בשם NAUEN כארבעים ק"מ מחוץ לברלין.

כאחות ותיקה במחלקת אשפוז אונקולוגי, אני נחשפת באופן יומי לכל סוגי הגידולים הסולידיים ולמגוון סוגי הטיפול האונקולוגי הקיימים, דבר שהעניק לי יתרון, ידע וניסיון אל מול משתתפים אחרים, שבמקרים רבים הגיעו מתחום ספציפי של האונקולוגיה, מחלקה כירורגית או יחידה לטיפול ייעודי מצומצם.

היה מרתק להיחשף למבנה המערך האונקולוגי במדינות השונות, דבר המכתיב את הטיפול בשטח. כמו כן, לגלות כיצד הבדלי תרבות ודת משפיעים על תפיסות אתיות, צורות טיפול וניתוח סיטואציות.

הרגשתי גאה לייצג את ישראל ככלל ואת הסיעוד האונקולוגי בארץ בפרט, ולראות שהסיעוד האונקולוגי הינו תחום מוערך בכל אירופה כמו גם בישראל. למדתי שההתייחסות לעשייה שלנו הינה מקצועית, רצינית ואקדמית, שמערכת הבריאות בישראל הינה מהטובות באירופה ושניתן ללמוד מכל אדם בתחום מניסיונו האישי.

האירוע נמשך חמישה ימים והשתתפו בו 60 רופאים צעירים ו-30 אחיות מ-21 מדינות שונות באירופה, כאשר השפה המדוברת בהשתלמות הייתה אנגלית. המלון בו שהינו היה על גדות אגם בלב אזור כפרי מהמם, שתרים רבות לאווירה במהלך שהותנו במקום.

מטרת המאסטרקלאס לאפשר חשיפה, דיון ולימוד של תכנים אונקולוגיים ברמה גבוהה ביותר, ע"י סגל מרצים של רופאים ואחיות מרחבי אירופה.

עד הצהרים התכנית הייתה משותפת של רופאים ואחיות, במהלכה כל יום היה מוקדש למערכת אחרת: ריאה, שד, ראש צוואר, מערכת העיכול וגינקולוגיה. שעות אלו הוקדשו ללימוד ולעדכון שיטות האבחון והטיפול המוצעים כיום בכל תחום.

בהמשך היום הפעילות הייתה נפרדת לרופאים ולאחיות. במסגרת הסיעוד התכנית התמקדה בנושאים דוגמת תקשורת, עבודת צוות וכדומה, ובהצגות מקרים שנבחרו מראש על ידי הסגל ודיון עליהם.